

महाराष्ट्र विधानपरिषद

तिसरे अधिवेशन, २०१६

तारांकित प्रश्नोत्तरांची यादी

सोमवार, दिनांक ०१ ऑगस्ट, २०१६ / श्रावण १०, १९३८ (शके)

(१) वित्त आणि नियोजन, वने मंत्री	}	यांचे प्रभारी विभाग
(२) ग्रामविकास, महिला व बाल विकास मंत्री		
(३) जलसंपदा मंत्री		
(४) खारभूमी विकास मंत्री		
(५) सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री		
(६) जलसंधारण मंत्री		
(७) रोजगार हमी योजना मंत्री		

प्रश्नांची एकूण संख्या - ५०

राज्यातील जिल्हापरिषद शाळेतील प्राथमिक डिमट्रेंड शिक्षकांना
चौथ्या वेतन आयोगाची सुधारित वेतनश्रेणी देण्याबाबत

(१) * २२६६० श्री.विक्रम काळे, श्री.हेमंत टकले, श्री.सतिश चव्हाण,
श्री.अमरसिंह पंडित : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा
करतील काय :-

- (१) राज्यातील जिल्हापरिषद शाळेतील प्राथमिक डिमट्रेंड शिक्षकांना चौथ्या वेतन आयोगाची सुधारित वेतनश्रेणी व १८ वर्षे पूर्ण केलेल्या शिक्षकांना निवडश्रेणीच्या रूपाने वेतनश्रेणी देण्याबाबत मा.उच्च न्यायालय, औरंगाबाद खंडपीठाने दिनांक १३ फेब्रुवारी, २०१४ रोजी वा त्यासुमारास निर्णय दिला आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर निर्णयानुसार शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) होय.

(२) व (३) मा.उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयाच्या अनुषंगाने शालेय शिक्षण व वित्त विभागाशी विचार विनिमय करून धोरणात्मक निर्णय घेण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

कोल्हापूर जिल्ह्यातील सुकन्या योजनेचे प्रस्ताव प्रलंबित असल्याबाबत

(२) * २३२१२ श्री.सतेज ऊर्फ बंटी पाटील : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शासनाने सुरु केलेल्या सुकन्या योजनेचे कोल्हापूर जिल्ह्यातील १३५५ प्रस्ताव मंजूरीच्या प्रतिकेत असल्याचे माहे जून, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर प्रलंबित प्रस्तावांना त्वरीत मंजूरी देऊन लाभार्थ्यांना लाभ मिळण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) अंशतः खरे आहे.

कोल्हापूर जिल्ह्यातील एकूण १३४७ प्रस्ताव विभागीय उप आयुक्त, महिला व बालविकास, पुणे यांनी भारतीय आयुर्विमा महामंडळास सादर केले आहेत. त्यापैकी ५०५ प्रस्तावांना मंजूरी मिळाली असून ८४२ प्रस्ताव भारतीय आयुर्विमा महामंडळाकडे प्रलंबित आहेत.

(२) सुकन्या योजनेबाबत प्रलंबित प्रस्तावाबाबत भारतीय आयुर्विमा महामंडळ यांचेकडे पाठपुरावा सुरु असून भारतीय आयुर्विमा महामंडळाच्या अधिकाऱ्यांसमवेत आयुक्तालयामध्ये बैठक घेवून तात्काळ प्रमाणपत्र निर्गमित करणेबाबत सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

किकवी पेयजल प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबत

(३) * १९४८४ श्री.जयवंतराव जाधव : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) नाशिक शहराला पिण्याचे पाणी उपलब्ध होण्यासाठी शासनाने माहे ऑगस्ट, २००९ मध्ये वा त्यादरम्यान किकवी पेयजल प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता देऊनही या प्रकल्पाच्या भूसंपादनाची कार्यवाही प्रलंबित आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, केंद्रीय पर्यावरण विभागाने सदर प्रकल्पासाठी दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०१० रोजी वा त्यासुमारास मंजूरी दिलेली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर प्रकल्पास या आर्थिक वर्षापासून टप्प्याटप्प्याने निधी उपलब्ध करून देण्याची मागणी स्थानिक लोकप्रतिनिधींनी शासनाकडे केलेली असून सदर प्रकल्पाचे काम सुरु करण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) अंशतः खरे आहे.

प्रकल्पासाठी आवश्यक वनजमीन प्रस्तावास केंद्र शासनाने तत्वतः मान्यता दिलेली आहे. खाजगी जमिनीच्या भूसंपादनासाठीची संयुक्त मोजणी पूर्ण झालेली आहे.

(२) अंशतः खरे आहे.

तथापि, केंद्रीय पर्यावरण व वन विभाग, नवी दिल्ली यांचेकडून १७२.४६८ हेक्टर, वन जमीन प्रस्तावास दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०१४ रोजी तत्वतः मान्यता मिळाली आहे. तसेच प्रकल्पाच्या पर्यावरण प्रस्तावास राज्य शासनाच्या पर्यावरण विभागाने दिनांक २९ सप्टेंबर, २०१४ अन्वये मान्यता दिलेली आहे.

(३) किकवी प्रकल्पास निधी देवून प्रकल्पाचे बांधकाम सुरु करण्याबाबत निवेदनाद्वारे व बैठकीद्वारे शासनाकडे मागणी केलेली आहे. तथापि, सदर प्रकल्प न्यायप्रविष्ट आहे. याबाबतची जनहित याचिका निकाली निघाल्यानंतर पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यात अंगणवाडीमधील बालकांना पुरविण्यात येणारी
पूरक पोषण आहार योजना बंद असल्याबाबत**

(४) * २३११५ श्रीमती स्मिता वाघ : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यात अंगणवाडीतील बालकांचे कुपोषण कमी व्हावे म्हणून पुरविण्यात येणारा पूरक पोषण आहार बंद असल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून चौकशीच्या अनुषंगाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) हे खरे नाही.

राज्यातील एकात्मिक बालविकास सेवा योजनेतर्गत अंगणवाडीतील बालकांना पुरविण्यात येणारा पूरक पोषण आहार योजना नियमितपणे सुरु असून त्यामध्ये खंड पडलेला नाही.

(२) व (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यात नवीन शेल्टर होम (निवारा गृहे) उभारण्याच्या निर्णयाबाबत

(५) * १९७७९ श्री.जगन्नाथ शिंदे, श्री.खवाजा बेग : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यात ३ वर्षांपासून बालगृहांच्या प्रलंबित भोजन अनुदानासाठी निधी न दिल्यामुळे सदर बालगृहांकडे दुर्लक्ष करून महिला व बालविकास विभागाने प्रत्येक तालुक्यात २५ मुलांसाठी एक याप्रमाणे सुमारे ३०० ते ३५० नवीन शेल्टर होम (निवारा गृहे) राज्यात उभारण्याचा निर्णय घेतला असून यासंदर्भात आयुक्तालय स्तरावर प्रस्तावही मागविण्यात आलेले आहेत, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, राज्यात मुंबई, जालना, जळगाव आणि मराठवाड्यात बालगृहे असून नव्याने बालगृहांना संमती न देण्याचा निर्णय शासनाने सन २०१० मध्येच घेतला असताना, बीड जिल्हयातील उजनी येथील धर्मापूर संचालित 'रोकडश्वर बहुउद्देशीय सेवाभावी' संस्थेतील १०० मुलांच्या बालगृहाला मान्यता देण्याचा निर्णय दिनांक २ मार्च, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास घेण्यात आला, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, दूरवस्थेतील बालगृहांकडे दुर्लक्ष करून नव्याने शेल्टर होम (निवारा गृहे) उभारण्यासाठी प्रस्ताव मागविण्याची सर्वसाधारण कारणे काय आहेत,

(४) तसेच राज्यातील सध्या अस्तित्वात असलेल्या संस्थांना नियमित अनुदान, कर्मचाऱ्यांना वेतन आणि बालगृहांच्या इमारतीचे भाडे देण्याचा निर्णय महिला व बालविकास विभागाने घ्यावा व त्यानंतरच संस्था वाटप करावे अशी प्रतिक्रिया महाराष्ट्र राज्य बालगृहचालक महासंघाच्या सरचिटणीस यांनी माहे एप्रिल, २०१६ च्या शेवटच्या आठवड्यात मा. महिला व बाल विकास मंत्री, सचिव, महिला व बालविकास विभाग इत्यादीकडे लेखी निवेदनाद्वारे केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून चौकशीच्या अनुषंगाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) हे खरे नाही.

(२) अंशतः खरे आहे.

शासनाने बीड जिल्ह्यातील एका संस्थेस तत्वतः मान्यता दिलेली आहे, परंतु आयुक्तालय स्तरावरून अंतिम मान्यता अद्याप दिलेली नाही.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) अस्तित्वात असलेल्या संस्थांना कर्मचारी वेतन व इमारतीचे भाडे देणेबाबतचा प्रस्ताव महिला व बालविकास आयुक्तालयाकडून शासनास प्राप्त झालेला आहे.

सदर मागणीच्या अनुषंगाने मा.उच्च न्यायालयात वेळोवेळी याचिका दाखल झालेल्या होत्या. या याचिकांपैकी क्र.२८६१/२०१२ मध्ये राज्यातील बालगृहांची मोठी संख्या लक्षात घेता शासनावर मोठा आर्थिक भार पडणार असल्याने स्वयंसेवी संस्थांची सदरची मागणी मान्य करता येणार नाही, असे मा.न्यायालयाच्या निदर्शनास आणण्यात आलेले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

यवतमाळ जिल्ह्यात अपंगत्वाचे प्रमाणपत्र मिळण्यास विलंब होत असल्याबाबत

(६) * १९३०० श्री.हरिसिंग राठोड : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शासनाने अपंगांची सर्व प्रमाणपत्रे ऑनलाईन करण्याच्या घेतलेल्या निर्णयानुसार यवतमाळ जिल्ह्यातील वसंतराव नाईक शासकीय वैद्यकीय रुग्णालय येथे जिल्ह्यातील अंध, मुकबधीर, कर्णबधीर, मतीमंद, अस्थिव्यंग व पॅरालिसेस असलेल्या व्यक्तींनी अपंगत्वाच्या प्रमाणपत्रासाठी नोंदी करूनही त्यांना सदर प्रमाणपत्र दोन ते तीन महिन्यांच्या विलंबाने मिळत असल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यात काय आढळून आले, त्यानुसार शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) व (२) अंशतः खरे आहे,

अंध, मुकबधीर, कर्णबधीर व पॅरालिसेस असलेल्या अपंगांना त्याच दिवशी अपंग प्रमाणपत्र वितरीत केले जाते.

केवळ अस्थिव्यंग असणाऱ्या उमेदवारांची संख्या मोठ्या प्रमाणात असल्याने, त्या तुलनेत तज्ज्ञ डॉक्टरांची कमी संख्या. इ. कारणामुळे त्यांना अपंग प्रमाणपत्र देण्यास एक महिन्याचा विलंब लागतो. तथापि, अस्थिव्यंग अपंगाची संख्या लक्षात घेवून या रुग्णालयात आठवड्यातून तीन दिवस अपंग प्रमाणपत्र वितरण करण्यात येते. जून, २०१६ मध्ये विशेष मोहिम राबवून सलग एक महिना अस्थिव्यंग अपंग प्रमाणपत्रे वितरीत करण्यात आली आहेत.

जानेवारी, २०१६ ते जून, २०१६ या कालावधीत नोंदणी झालेल्या ३५०५ अपंग व्यक्तीपैकी ३४६० अपंग व्यक्तींना अपंगत्व प्रमाणपत्र वितरीत केले आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यातील दुष्काळाची तीव्रता व व्याप्ती वाढत असल्याने
जलसंधारणाची कामे पुर्ण करण्याबाबत**

(ब) * १९५३१ डॉ.अपूर्व हिरे : तारांकित प्रश्न क्रमांक १६३०८ ला दिनांक १८ मार्च, २०१६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात दिनांक १ एप्रिल, २०१४ पूर्वी (विदर्भ वगळून) प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यांत आलेल्या व दिनांक १ एप्रिल, २०१४ नंतर प्रशासकीय मान्यता दिलेल्या परंतु प्रत्यक्षात क्षेत्रिय कामे सुरु झालेली नाहीत, अशा सर्व योजनांची कार्यवाही स्थगित ठेवण्यांत आली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, स्थगित केलेल्या कामांपैकी जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत टंचाईमुक्त करण्यासाठी निवडण्यात आलेल्या गांवामधील १०१ कामांची स्थगिती उठविण्यात येवून दुष्काळाच्या पार्श्वभूमीवर जलसंधारणाची कामे हाती घेण्याबाबत महामंडळामार्फत पुढील ५ वर्षांचा आराखडा तयार करण्यांत येत आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त आराखडा तयार करण्याची सुरु असलेली कार्यवाही पुर्ण झाली आहे काय, उक्त कार्यवाही केव्हापर्यंत होणे अपेक्षित आहे, तसेच राज्यात दुष्काळाची व्याप्ती दिवसेंदिवस वाढत असल्याच्या पार्श्वभूमीवर जलसंधारणाची सर्व मान्यता प्राप्त कामे पुर्ण करण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) व (३) अंशतः खरे आहे.

महाराष्ट्र जलसंधारण महामंडळाच्या दिनांक २४/९/२०१५ रोजी संपन्न झालेल्या संचालक मंडळाच्या ४९ व्या बैठकीत, दिनांक १/४/२०१४ नंतर प्रशासकीय मान्यता दिलेल्या १२०० योजना तसेच दिनांक १/४/२०१४ पूर्वी (विदर्भ वगळून) प्रशासकीय मान्यता दिलेल्या ११३० योजना, परंतु प्रत्यक्षात क्षेत्रिय कामे सुरु झाली नाहीत अशा एकूण २३३० योजनांना स्थगिती देण्यात आली होती. तथापि, दिनांक १/४/२०१४ पूर्वी प्रशासकीय मान्यता दिलेल्या ११३० योजनांपैकी जलयुक्त शिवार योजनांतर्गत येणाऱ्या १०१ योजनांची कामे निधी उपलब्धतेनुसार हाती घेण्यास संचालक मंडळाने मान्यता दिली. निधी उपलब्धतेच्या अनुषंगाने पुढील ५ वर्षांचे नियोजन करण्याबाबत क्षेत्रिय स्तरावर सूचना महामंडळाकडून देण्यात येत आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची
अध्यक्ष व सदस्यांची रिक्त पदे भरण्याबाबत**

(८) * २१८६० श्री.धनंजय मुंडे, श्रीमती विद्या चव्हाण : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची अध्यक्ष व सदस्यांची पदे रिक्त असून सदर पदे भरण्याबाबत मा.उच्च न्यायालयाने माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान शासनास निर्देश दिले आहेत, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर रिक्त पदे भरण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) होय.

(२) व (३) महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगावर अध्यक्ष व सदस्य यांची शिफारस करणेबाबत त्रिसदस्यीय निवड समिती शासन निर्णय क्र. बाहआ-२०११/प्र.क्र.११५(भाग-२)/का-९, दिनांक २० जुलै, २०१६ अन्वये गठित करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगावर अध्यक्ष व सदस्य यांची नियुक्ती करण्याच्या अनुषंगाने दिनांक २१/७/२०१६ रोजीच्या राज्यस्तरीय टाईम्स ऑफ इंडिया, लोकसत्ता, लोकमत व सकाळ या वर्तमानपत्रांमध्ये जाहिरात प्रसिध्द करण्यात आली आहे. तथापि, जनहित याचिका क्र. ८४/२०१३ फोरम फॉर फेअरनेस इन एज्युकेशन विरुध्द युनियन ऑफ इंडिया व इतर या केसमध्ये दिनांक २२/०७/२०१६ रोजी मा.उच्च न्यायालयासमोर झालेल्या सुनावणी दरम्यान मा.न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशाच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे.

**बाबरवाडी (ता.दोडामार्ग, जि.सिंधुदुर्ग) येथे हत्तींनी नुकसान केलेल्या
बागायतीचे पंचनामे करून नुकसानभरपाई देण्याबाबत**

(९) * २०७९० श्रीमती हुस्नबानू खलिफे, श्री.संजय दत्त, श्री.रामहरी रुपनवर : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) बाबरवाडी (ता.दोडामार्ग, जि.सिंधुदुर्ग) येथे हत्तींनी धुमाकळ घातला असून या हत्तींना हुसकावून लावण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या ग्रामस्थ व वन कर्मचाऱ्यांचा हत्तीने पाठलाग करून बागायतीचे नुकसान केल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या हत्तीमुळे नुकसान झालेल्या बागायतीचे पंचनामे करून बाधित शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुधीर मुनगंटीवार : (१) होय हे खरे आहे.

(२) हेवाळे बाबरवाडी परिसरात माहे मे, २०१६ मध्ये या वन्यहत्तीनी बागायतीचे नुकसान केल्याची ५ प्रकरणे निदर्शनास आली असून प्रचलित शासन निर्णयानुसार संबंधित नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यास रु. १,७४,५४०/- इतकी नुकसान भरपाई देण्यात आली आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

नागपूर शहरातील पाणीपुरवठा बंद केल्याबाबत

(१०) * २१४७१ प्रा.अनिल सोले, श्री.गिरीशचंद्र व्यास, श्री.मितेश भांगडिया, श्री.नागो गाणार : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) नागपूर शहरात उन्हाळ्याच्या दिवसात अतिरिक्त पाण्याची आवश्यकता असल्याने दिनांक २३ मार्च, २०१६ पासून पाटबंधारे विभागाने पाणी सोडले असता दिनांक ८ ते ११ एप्रिल, २०१६ या कालावधीत महानगरपालिकेला पाटबंधारे विभागाने कोणतीही माहिती न देता शहरातील पाणी पुरवठा बंद केल्याची घटना दिनांक १८ एप्रिल, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, पाणीपुरवठा ४ दिवस बंद असल्याने शहरातील नागरीकांना पाणी टंचाईचा सामना करावा लागल्याने या संदर्भात मा.महापौर यांनी मा.पालकमंत्री यांचेकडे पाटबंधारे विभागाच्या कारभाराची लेखी तक्रार केली, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यावर काय कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) नाही.

नागपूर शहराला पेंच प्रकल्पातून व कन्हान नदीतून पिण्यासाठी पाणी पुरवठा केला जातो. दिनांक २२/३/२०१६ पासून पेंच प्रकल्पाच्या उजव्या कालव्यातून अतिरिक्त पाणी देण्यात येत होते. दिनांक ८/४/२०१६ ते दिनांक ११/४/२०१६ या कालावधीमध्ये पेंच उजवा मुख्य कालवा सा.क्र. १९२० मी. येथील बांधकाम दुरुस्ती करिता कालवा बंद करण्यात आलेला होता. त्याबाबत कार्यकारी अभियंता, नागपूर पाटबंधारे विभाग (दक्षिण), नागपूर यांनी दिनांक ०४/०४/२०१६ च्या पत्राने कार्यकारी अभियंता, जलप्रदाय विभाग, महानगरपालिका, नागपूर यांना आगाऊ कळविले होते.

(२) अशी तक्रार मा.महापौर, नागपूर महानगरपालिकेकडून प्राप्त झालेली नाही.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

औरंगाबाद येथे जलसंधारण आयुक्तालयाची निर्मिती करणेबाबत

(११) * २२५९८ श्री.अमरसिंह पंडित, श्री.विक्रम काळे, श्री.सतिश चव्हाण, श्री.धनंजय मुंडे : तारांकित प्रश्न क्रमांक १६०१४ ला दिनांक १८ मार्च, २०१६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) औरंगाबाद येथे जलसंधारण आयुक्तालय निर्मिती करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे, तसेच सदर विचाराधीन बाबीवर शासनाने कोणता निर्णय केला व हे जलसंधारण आयुक्तालय केव्हा सुरु होणार आहे,

(२) असल्यास, दुष्काळग्रस्त भागातील सक्षम जलसंधारण आयुक्तालयाची संरचना, कार्य, स्वरूप कशा पध्दतीचे असणार आहे,

(३) असल्यास, मा.राज्यमंत्री, जलसंधारण यांनी याबाबत औरंगाबाद येथे केलेल्या घोषणेनुसार शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१), (२) व (३) जलसंधारण आयुक्तालयाची निर्मिती करण्याबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मध्यप्रदेश राज्यातील चौरई धरणामुळे नागपूर जिल्ह्यातील
पेंच धरणातील पाणी कमी झाल्याबाबत**

(१२) * २१७२२ श्री.गिरीशचंद्र व्यास, प्रा.अनिल सोले, श्री.नागो गाणार :
सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मध्यप्रदेश मधील चौरई धरणामुळे नागपूर जिल्ह्यातील पेंच धरणावर
५० टक्के इन्फ्लो (५०० टी.एम.सी.) पाणी कमी होणार असल्याने १,२०,०००
हेक्टर सिंचन क्षेत्र होणार असल्याचे निवेदन मा.जलसंपदा मंत्री यांना माहे
एप्रिल, २०१६ च्या दुसऱ्या आठवड्यात दिले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त निवेदनाच्या अनुषंगाने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा
करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) होय.

(२) चौराई येथे धरण झाल्यास महाराष्ट्राच्या वाट्याला येणाऱ्या येव्यात होणाऱ्या
तुटीमुळे होणारे संभाव्य नुकसान भरून काढण्यासाठी उपाययोजना सुचविण्याच्या
दृष्टीने कार्यकारी संचालक यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थानिक लोकप्रतिनिधी सह
समिती गठीत करण्याबाबतची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**पालघर जिल्ह्यातील सुर्या प्रकल्पाच्या उजव्या व डाव्या
कालव्यातून पाण्याची गळती होत असल्याबाबत**

(१३) * २१४७२ श्री.आनंद ठाकूर, श्री.हेमंत टकले, श्री.किरण पावसकर,
श्री.खवाजा बेग, श्री.नरेंद्र पाटील : तारांकित प्रश्न क्रमांक १५७५० ला दिनांक
११ मार्च, २०१६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री
पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पालघर जिल्ह्यातील सुर्या प्रकल्पाच्या उजव्या व डाव्या कालव्यातून हजारो
लिटर पाण्याची गळती होत असल्याचे माहे मे, २०१६ च्या पहिल्या आठवड्यात
निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या कालव्याची शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय
आढळून आले व तदनुसार सदर कालव्यांची गळती थांबविणेबाबत शासनाने
कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) अंशतः खरे आहे.

सुर्या प्रकल्पाच्या कालव्यांची बांधकामे व अस्तरीकरण सुमारे ३०-३५ वर्षे जुने झाल्याने बांधकामे तसेच अस्तरीकरण क्षतिग्रस्त होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे. परिणामस्वरूप कालव्याच्या बांधकामातून काही प्रमाणात गळती होत असते.

(२) पाणी सोडण्यापूर्वी क्षेत्रिय स्तरावर कालव्याची निधीच्या उपलब्धतेनुसार अत्यावश्यक कामाची दुरुस्ती करण्यात येत आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मेरा बु. (ता.चिखली, जि. बुलढाणा) शिवारामध्ये सुरु
 असलेले कालव्याचे काम निकृष्ट झाल्याबाबत**

(१४) * २२३८७ श्री.सुभाष झांबड, श्री.रामहरी रुपनवर : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मेरा बु. (ता.चिखली, जि. बुलढाणा) शिवारामध्ये सुरु असलेले कालव्याचे काम निकृष्ट दर्जाचे करण्यात येत असून मातीमिश्रीत वाळू आणि गिटीचा चुरा बांधकामात वापरल्याने जागोजागी बांधकामाला भेगा पडून ते खचण्यास सुरुवात झाल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
 (२) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने निकृष्ट दर्जाचे बांधकाम करणाऱ्या ठेकेदारांवर व दुर्लक्ष करणाऱ्या पाटबंधारे विभागातील अधिकाऱ्यांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
 (३) नसल्यास, विलंबांची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) नाही.

तथापि, खडकपुर्णा प्रकल्पांतर्गत उपसा सिंचन योजना टप्पा क्र. ४ च्या मुख्य कालव्यावरील मेरी वितरीकेवरील सा.क्र.११,२९५ मी. वरील पुलाचे बांधकामाच्या गुणवत्तेबाबत दि. २५ मे, २०१६ च्या वृत्तपत्रात उल्लेख आहे.

(२) वृत्तपत्र बातमीची दखल घेऊन संबंधीत उपविभागीय अभियंता व कार्यकारी अभियंता यांनी दि. २५ मे, २०१६ रोजीच कामाची पाहणी केली. कामाचा दर्जा चांगला आढळला. त्यामुळे अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

अकोला जिल्हयातील निधी अखर्चीत राहिल्याबाबत

(१५) * २३२५१ श्री.गोपिकिशन बाजोरीया : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री

पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) अकोला जिल्हयातील रुपये २६ कोटी ३० लाखाचा अखर्चित निधी शासकिय अधिका-यांच्या उदासिनतेमुळे परत गेल्यामुळे जलयुक्त शिवार योजनेसह महत्वाची विकास कामे रखडल्याचे माहे जून, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर निधी परत गेल्यामुळे जिल्हयातील मुंडगावसह अनेक गावातील विकास कामे प्रलंबित आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने दोषी अधिकाऱ्यांविरुद्ध कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) एकूण रुपये २६.३६ कोटी निधी व्यपगत झाला हे खरे आहे.

(२) हे खरे नाही.

सदर निधी व्यपगत झालेला असला तरी त्या निधीतून प्रस्तावित केलेली कामे वेळेवर पूर्ण करण्याचे व त्यास आवश्यक असल्यास सन २०१६-१७ मध्ये उपलब्ध केलेल्या निधीतून देयके अदा करण्याच्या सुचना देण्यात आलेल्या आहेत. तसेच मुंडगाव ता.अकोट या गावाचा जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत समावेश करण्यात आलेला नाही.

(३) व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील कर्करोग आटोक्यात आणण्याबाबत

(१६) * २००८१ श्री.प्रकाश गजभिये : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि

कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) नागपूर येथील राष्ट्रसंत तुकडोजी प्रादेशिक कर्करोग रुग्णालयामध्ये कर्करोगाची संख्या सन २०१४ मध्ये ३०८५ तर सन २०१५ मध्ये ४७८७ एवढी आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, कर्करोग आटोक्यात आणण्यासाठी शासनाने कोणती उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,

(३) असल्यास, कर्करोग होऊ नये यासाठी केंद्र व राज्य शासनाने कोणत्या योजना राबविलेल्या आहेत,

(४) तसेच राजीव गांधी योजनेमार्फत किती झोपडपट्टीवासियांना ह्या योजनेचा फायदा झालेला नाही ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) अंशतः खरे आहे, राष्ट्रसंत तुकडोजी प्रादेशिक कर्करोग रुग्णालयामध्ये नवीन कर्करोग रुग्णांची संख्या सन २०१४-१५ मध्ये ४७२५ तसेच २०१५-१६ मध्ये ४७४८ इतकी आहे.

(२) व (३) कर्करोगावर उपचार करणाऱ्या रुग्णालयाचे बळकटीकरण करण्यासाठीच्या केंद्र शासनाच्या योजनेंतर्गत सन २०१६-१७ करिता राष्ट्रसंत तुकडोजी रिजनल कॅन्सर हॉस्पिटल, नागपूर व विवेकानंद मेडिकल फाऊंडेशन अँड रिसर्च सेंटर, लातूर या दोन रुग्णालयांना टर्शरी कॅन्सर केअर सेंटर्स म्हणून मान्यता देण्याचा प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे सादर करण्यात आला आहे. तसेच विभागीय संदर्भ सेवा रुग्णालय, नाशिक व अमरावती या दोन रुग्णालयांचे प्रस्ताव केंद्र शासनास पाठविण्याबाबतची कार्यवाही सुरू आहे. २० जिल्हा रुग्णालयामध्ये टाटा कॅन्सर रुग्णालयातील प्रशिक्षित तज्ञांमार्फत तपासणी करण्यासाठी बाह्यरुग्ण विभाग स्थापन करण्यात आला आहे. त्यात महिन्यातून किंवा १५ दिवसातून एकदा कर्करोगाच्या रुग्णांची तपासणी करण्यात येते.

राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजनेंतर्गत कर्करोगावर उपचारासाठी १८ शासकीय, ३३ खाजगी रुग्णालये संलग्नित करण्यात आले आहेत. तसेच मेडीकल ऑन्कोलॉजीचे ७२ शासकीय व खाजगी ३११ रुग्णालये संलग्नित करण्यात आले आहेत. रेडिएशन ऑन्कोलॉजीचे १० शासकीय ३९ खाजगी रुग्णालये, सर्जिकल ऑन्कोलॉजीचे ४५ शासकीय व ४५ खाजगी रुग्णालये संलग्नित करण्यात आले आहेत.

या व्यतिरिक्त महाराष्ट्र शासनातर्फे कर्करोगाच्या रुग्णांना लवकर निदान व वेळेत उपचार मिळावेत यासाठी महाराष्ट्र कॅन्सर वॉरियर्स हा उपक्रम टाटा मेमोरियल सेंटर यांच्या सहकार्याने सुरू केला आहे. महिला आरोग्य अभियानांतर्गत ७,६२,३२५ महिलांनी कर्करोग प्राथमिक तपासणीचा लाभ घेतला आहे.

वैद्यकीय अधिकारी, समुपदेशक व महिला आरोग्य सेविका यांच्या मदतीने कर्करोगाची प्राथमिक लक्षणे, निदान व उपचार याबाबत जनजागृती करण्यात येत असून, विशेष आरोग्य शिबिरातूनही कर्करोगाबाबत जनजागृती करण्यात येत आहे.

(४) राजीव गांधी जीवनदायी योजनेचा लाभ राज्यातील पिवळी, अंत्योदय योजना व केशरी शिधापत्रिकाधारक कुटुंबांना यांचा लाभ दिला जातो. या योजनेतर्गत शिधापत्रिकेच्या आधारे केलेल्या वर्गीकरणाशिवाय इतर कोणताही अभिलेख ठेवण्यात येत नसल्याने किती झोपडपट्टीवासियांनी ह्या योजनेचा लाभ घेतला नाही याचा आकडेवारी उपलब्ध करून देता येत नाही. या योजनेतर्गत लाभार्थ्यांवर आजवर ९,३३,४४० इतक्या शस्त्रक्रिया व उपचार करण्यात आले आहेत.

मौजे खडकी (ता.हिमायतनगर, जि.नांदेड) ग्रामपंचायतीच्या कार्यक्षेत्रात पाणलोटच्या कामात गैरव्यवहार झाल्याबाबत

(१७) * १९९८७ श्री.अमरनाथ राजूरकर : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मौजे खडकी (ता.हिमायतनगर, जि.नांदेड) ग्रामपंचायतीच्या कार्यक्षेत्रात करण्यात आलेल्या पाणलोटच्या कामांत रुपये २५ लक्ष रक्कमेचा गैरव्यवहार झाल्याची बाब माहे नोव्हेंबर, २०१५ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून संबंधित दोषींवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) व (२) हे खरे नाही.

तथापि, आदिवासी समाज जनजागृती युवा संघर्ष समिती नांदेड यांचा दिनांक १/२/२०१६ रोजीचा तक्रार अर्ज जिल्हाधिकारी, नांदेड यांच्या कार्यालयात प्राप्त झाला आहे. प्राप्त झालेल्या तक्रारीच्या अनुषंगाने उपविभागीय कृषि अधिकारी, किनवट यांनी चौकशी केली असता कामे कृषि विभागाच्या मार्गदर्शक सूचनेप्रमाणे झाली असल्याचे व चौकशीत तथ्य नसल्याचे आढळून आले आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मौजे भिनार (ता.भिवंडी, जि.ठाणे) येथील ग्रामपंचायतीमधील
ग्रामसेवकांच्या मनमानी कारभाराबाबत**

(१८) * १९५४१ श्री.जयंत पाटील : तारांकित प्रश्न क्रमांक १८०७६ ला दिनांक ११ मार्च, २०१६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मौजे भिनार (ता.भिवंडी, जि.ठाणे) येथील ग्रामसेवकांच्या मनमानी कारभाराबद्दल ग्रामस्थांनी ग्रामपंचायतीला कुलूप लावण्याची घटना दिनांक २२ जानेवारी, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, त्यानुसार ग्रामसेवकांच्या कारभाराची तपासणी करण्यात आली आहे काय, तसेच तपासणी अधिकारी, पंचायत समिती, विस्तार अधिकारी, भिवंडी यांनी चौकशी अहवाल गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती, भिवंडी यांना केव्हा सादर केला आहे,
- (३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून चौकशीअंती कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) होय.

- (२) होय, दिनांक १ मार्च, २०१६ रोजी चौकशी अहवाल गट विकास अधिकारी पंचायत समिती भिवंडी यांना सादर केलेला आहे.
- (३) तत्कालीन ग्रामसेवक श्री.योगेश बापू कोंडलेकर यांना गैरशिस्त व गैरवर्तणुकीबाबत जापन व दोषारोप पत्र बजावण्यात आले आहे.
- (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**उल्हासनगर (जि.ठाणे) येथील आरोग्य केंद्र तसेच इतर पाच
शासकीय रुग्णालयातील गैरसोई दूर करण्याबाबत**

(१९) * २३३१९ डॉ.(श्रीमती) नीलम गोन्हे, श्री.रविंद्र फाटक : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) उल्हासनगर (जि.ठाणे) येथील आरोग्य केंद्र तसेच इतर पाच शासकीय रुग्णालयात अनेक गैरसोई असून डॉक्टर व कर्मचाऱ्यांची पदे रिक्त असल्याने सामान्य रुग्णांना उपचारापासून वंचित रहावे लागत असल्याने त्यावर कार्यवाहीची मागणी निवेदनाद्वारे लोकप्रतिनिधींनी मा.सार्वजनिक आरोग्य मंत्री यांचेकडे दिनांक २४ मे, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास केली आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) होय.

- (२) मध्यवर्ती रुग्णालय उल्हासनगर, शासकीय प्रसूतीगृह उल्हासनगर, नागरी आरोग्य केंद्र, माता बाल संगोपन केंद्र, इ. आरोग्य संस्थांमध्ये काही पदे रिक्त आहेत ही बाब खरी आहे. तथापि, त्यामुळे अथवा सोयी सुविधांच्या अभावामुळे सामान्य रुग्णांना उपचारापासून वंचित रहावे लागत असल्याची बाब खरी नाही. रिक्त पदे भरण्याबाबतची कार्यवाही सुरु आहे.
- (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**पोखर्णी व बनवस (ता.पालम, जि.परभणी) येथे जलयुक्त शिवार
अभियानांतर्गत उपलब्ध निधी प्रलंबित राहिल्याबाबत**

- (२०) * १९८२८ श्री.अब्दुल्लाखान दुर्गाणी, श्री.सुनिल तटकरे, श्री.अमरसिंह पंडित : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत पोखर्णी व बनवस (ता.पालम, जि.परभणी) येथील विकास कामासाठी मुंबई येथील सिध्दीविनायक ट्रस्टने दिलेला रुपये १ कोटीचा निधी माहे जानेवारी, २०१६ अखेर खर्चाविना प्रलंबित आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, जिल्हाधिकारी कार्यालयातील जबाबदार अधिकाऱ्यांनी केलेली आर्थिक मागणी तसेच अडवणुकीमुळे सदर प्रकार घडला असा आक्षेप माहे जानेवारी, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान नोंदविण्यात आला आहे, तसेच, निवडणुकीचा खोटा दावा सांगून दिशाभूल करण्याचा प्रकारही जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत विभागाच्या उपजिल्हाधिकार्यांनी केला आहे, हे खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून संबंधितांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) हे अंशतः खरे आहे.

तथापि, सदयस्थितीत सर्व निधी खर्च झाला असून याबाबतचा अहवाल मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. सिध्दीविनायक ट्रस्ट, मुंबई यांचेकडे उपयोगिता प्रमाणपत्रासह सादर करण्यात आला आहे.

(२) हे खरे नाही.

(३) व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**अहमदनगर जिल्ह्यामध्ये जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत
 गावांची निवड करण्याबाबत**

(२१) * २२५४९ श्री.अरुणकाका जगताप : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) जलयुक्त शिवार योजनेमध्ये समाविष्ट केलेली गावे निश्चित करत असताना शासनाने कोणते धोरण व निकष ठरविण्यात आलेले आहे,

(२) असल्यास, अहमदनगर जिल्ह्यात एकूण किती गावांची यादी जलयुक्त शिवार योजनेकरीता माहे जानेवारी, २०१५ मध्ये वा त्यादरम्यान घेण्यात आली आहे, तसेच अहमदनगर जिल्ह्यातील अनेक गावे ही जलयुक्त शिवार योजनेकरीता निकषामध्ये बसत असताना ती घेण्यात आली नाही, हे खरे आहे काय,

(३) असल्यास, ग्रामस्थांनी तसेच लोकप्रतिनिधींनी जिल्हा प्रशासन कृषी विभागाकडे जलयुक्त शिवाराकरीता गावे घेण्याबाबत माहे जानेवारी, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान मागणी केली आहे, हे खरे आहे काय,

(४) असल्यास, याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे ?

प्रा. राम शिंदे : (१) जलयुक्त शिवार अभियाना अंतर्गत दि. २ जानेवारी २०१५ व १४ ऑगस्ट २०१५ च्या शासन परिपत्रकान्वये गाव निवडीचे निकष निश्चित करण्यात आले आहेत.

(२) अहमदनगर जिल्ह्यामध्ये सन २०१५-१६ या वर्षाकरिता एकूण २७९ गावे जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत निवडण्यात आली असून जिल्ह्यामधील गावांची टप्प्याटप्प्याने निवड करण्यात येत आहे.

(३) होय, हे खरे आहे.

(४) जलयुक्त शिवार अभियानांतर्गत सन २०१६-१७ साठी एकूण २६८ गावे घेण्यात आलेली आहेत.

**मौजे दिग्रस (ता.पालम, जि.परभणी) येथे गोदावरी नदीवर
दिग्रस बंधाऱ्यात पाणीसाठा वाढविण्याबाबत**

(२२) * २१९२८ श्री.रामराव वडकुते, श्री. जयंत पाटील : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मौजे दिग्रस (ता.पालम, जि.परभणी) येथे गोदावरी नदीवर दिग्रस बंधाऱ्याचे काम सन २०११ मध्ये झाले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या बंधाऱ्याची क्षमता ६३.०० एम.एम.३ असतांना बंधाऱ्यात ४० ते ४३ एम.एम.३ पाण्याचा साठा आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, त्या ठिकाणी असलेल्या धानोरा काळे मधील सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या पुलाची उंची कमी असल्याने ४० ते ४३ एम.एम.३ पाण्याचा साठा करावा लागतो, तसेच सदर पुलाची उंची वाढविण्याबाबत सार्वजनिक बांधकाम विभागाने जलसंपदा विभागाकडे रुपये २० कोटीची मागणी केली आहे,
- (४) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) होय.

(२) व (३) हे अंशतः खरे आहे.

बंधा-याची संकल्पित साठवण क्षमता ६३.८५ दलघमी आहे. तथापी बंधाऱ्याचे पाणी पसा-यातील पालम-ताडकळस राज्यमार्ग क्र. २३५ वरील मौजे धानोरा (काळे) गावठाणालगतच्या अस्तित्वात असलेल्या पूलाची पातळी कमी असल्याने बंधाऱ्यातील पाणीसाठा ३२ दलघमीस सिमीत करावा लागतो.

सदर पुलाचे बांधकामासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभागाने रु.२४.१४ कोटीची मागणी केली आहे.

(४) सदर बंधा-याचा विष्णूपुरी प्रकल्पांतर्गत समावेश आहे. विष्णूपुरी प्रकल्पाच्या प्रस्तावित पाचव्या सुधारीत प्रकल्प अहवालात उपरोक्त पुलासाठी देय रकमेची तरतूद करण्यात आलेली आहे. विष्णूपुरी प्रकल्पाचा प्रस्तावित पाचवा सु.प्र.मा. अहवाल मान्यतेच्या कार्यवाहीत आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**संभाजीराव सावंत रुग्णालय, कोरेगाव (जि.सातारा) येथे एका नर्सने
मोबाईलच्या माहितीवरून महिलेची प्रसूती केल्याबाबत**

(२३) * २२४७८ श्री.आनंदराव पाटील, श्री.संजय दत्त, श्री.अशोक उर्फ भाई

जगताप : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) संभाजीराव सावंत रुग्णालय, कोरेगाव (जि.सातारा) येथे एका नर्सने डॉक्टरांकडून मोबाईलवरून मिळणाऱ्या माहितीच्या आधारे बिदाल (ता.माण) येथील एका महिलेची प्रसूती करण्याचा प्रयत्न केला त्यामुळे महिलेच्या बाळाची प्रकृती गंभीर असल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याप्रकरणी शासनाने चौकशी करून संबंधितांवर कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ.दिपक सावंत : (१) हे खरे आहे.

(२) संभाजीराव सावंत रुग्णालय कोरेगाव (जि.सातारा) या खाजगी रुग्णालयात एका नर्सने चैताली सुहास जगदाळे, यांची प्रसूती करण्याचा प्रयत्न केल्याबाबत त्यांचे पती श्री.सुहास भगवान जगदाळे यांनी पोलिस निरीक्षक, कोरेगांव, पोलिस स्टेशन, कोरेगांव येथे दिलेल्या तक्रारीच्या अनुषंगाने पोलिस निरीक्षकांनी जिल्हा शल्य चिकित्सालयाकडून अहवाल मागविला जिल्हा शल्य चिकित्सकाच्या अध्यक्षतेखाली अस्तित्वात असलेल्या तज्ञ समितीची बैठक घेवून जिल्हा तज्ञ समितीचा अहवाल पुढील योग्य त्या कायदेशीर कार्यवाहीकरीता पोलिस निरीक्षक, कोरेगाव पोलिस स्टेशन यांना दिनांक २२/०७/२०१६ रोजी पाठविण्यात आला आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मौजे पाचलगांव (ता.राजापूर, जि.रत्नागिरी) येथील दिवाळवाडी
धरणाची आणि कालव्याची दुरुस्ती करण्याच्या मागणीबाबत**

(२४) * २२०२२ श्रीमती विद्या चव्हाण, श्री.किरण पावसकर, श्री.अनिल भोसले : तारांकित प्रश्न क्रमांक १२२५२ ला दिनांक १० डिसेंबर, २०१५ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मौजे पाचलगांव (ता.राजापूर, जि.रत्नागिरी) येथील दिवाळवाडी धरणाची आणि कालव्याची दुरुस्ती करण्याची मागणी स्थानिक लोकप्रतिनिधींनी मा.जलसंपदा मंत्री यांचेकडे दिनांक २१ एप्रिल, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास केली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त मागणीच्या अनुषंगाने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) अंशतः खरे आहे.

स्थानिक लोकप्रतिनिधींनी दिनांक १२ एप्रिल, २०१६ पाचलगांव येथील दिवाळवाडी धरणाची व कालव्याची दुरुस्ती करण्याची मागणी केली आहे.

(२) सदर धरणाच्या व कालव्याच्या दुरुस्तीचे काम विस्तार व सुधारणा लेखा शिर्षांतर्गत स्वतंत्र प्रशासकीय मान्यता देऊन करण्याचे नियोजन असून त्याबाबत अंदाजपत्रक व प्रस्ताव करण्याचे क्षेत्रिय स्तरावर प्रगतीत आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील बालगृहांचे थकित अनुदान अदा करण्याबाबत

(२५) * १९३६० अॅड.निरंजन डावखरे : तारांकित प्रश्न क्रमांक १६२४८ ला दिनांक ११ मार्च, २०१६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील स्वयंसेवी संस्थामार्फत चालविण्यात येणाऱ्या ९९६ बालगृहांची उपजिल्हास्तरीय अधिकाऱ्यांमार्फत माहे जुलै-ऑगस्ट, २०१५ मध्ये वा त्यादरम्यान तपासणी करण्यात आली होती, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, या बालगृहाचे थकीत अनुदान वितरित करण्यासाठी रुपये १५६.४४ कोटी रकमेची पुरवणी मागणी सादर करण्यात आली असल्याचे उत्तरात नमूद करण्यात आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, शासन आदेशानुसार बालगृहांची तपासणी पूर्ण होऊनही सदर बालगृहांना अनुदान वितरीत करण्यात आले नसल्याचे दिनांक १ मे, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) होय, हे खरे आहे.

(३) व (४) बालगृहांची तपासणी मोहिम पूर्ण झालेली आहे. तथापि, सदर तपासणीच्या मोहिमाच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही न्यायप्रविष्ट आहे.

सन २०१५-१६ या मागील आर्थिक वर्षात बालगृहांना सहाय्यक अनुदान स्वरूपात रुपये ७०.४१ कोटी इतके विभागास उपलब्ध झाल्यानुसार वितरीत करण्यात आलेला आहे. सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षात रुपये २६.२१ कोटी निधी अर्थसंकल्पित करण्यात आलेला असून सद्यस्थितीत रुपये २०.९७ कोटी इतका निधी बीडीएस प्रणालीवर आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे यांचे कार्यालयास उपलब्ध करण्यात आला आहे.

रेडिओलॉजिस्टच्या मागण्या मान्य करून संप मिटविण्याबाबत

(२६) * २२७४८ श्री.सुनिल तटकरे, श्री.हेमंत टकले, श्री.आनंद ठाकूर, श्री.किरण पावसकर, श्री.नरेंद्र पाटील, श्री.सतिश चव्हाण : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) रेडिओलॉजिस्टवर होत असलेल्या कारवाईविरुद्ध रेडिओलॉजिस्ट असोसिएशन दिनांक १४ जून, २०१६ रोजीपासून संपावर गेले आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या संपावर तोडगा न निघाल्यामुळे राज्यातील सुमारे दोन हजार रेडिओलॉजिस्ट दिनांक २० जून, २०१६ रोजी वा त्यासुमारापासून बेमुदत संपावर गेले आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, संप कालावधीमध्ये रुग्णांची गैरसोय होवूनये तसेच रेडिओलॉजिस्टच्या मागण्या मान्य करून संप मिटविण्याबाबत शासनाने कोणती उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) हे खरे आहे.

(२) हे खरे नाही. राज्यातील खाजगी रेडिओलॉजीस्ट बेमुदत संपावर नसून दिनांक १४/६/२०१६ ते २१/०६/२०१६ पर्यंत खाजगी सोनोग्राफी केंद्र बंद होती.

(३) रेडिओलॉजिस्टच्या संपामुळे खाजगी सोनोग्राफी केंद्रे ही दिनांक १४/६/२०१६ ते २१/०६/२०१६ या दरम्यान बंद होती. मात्र या कालावधीत शासकिय व निमशासकीय रुग्णालयामधील सर्व सोनोग्राफी केंद्रे चालू होती व रुग्णांना आवश्यकतेनुसार सेवा देण्यात आली आहे. तसेच शासनाने रेडिओलॉजिस्ट असोसिएशनच्या पदाधिकाऱ्यांसोबत चर्चा केली व संप मिटविण्यात आला.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

बुलढाणा जिल्ह्यातील मासरूळ धरणातील पाण्याचे क्षेत्र वाढविण्याबाबत

(२७) * २२३८० श्री.रामहरी रुपनवर : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) बुलढाणा (जि.बुलढाणा) मासरूळ धरणाच्या वाढीव क्षेत्रासाठी जमिनी अधिग्रहीत कराव्या आणि धरणाची उंची वाढविण्यासाठी अपूर्ण असलेले सांडव्याचे काम पूर्ण करून धरणातील पाण्याचे क्षेत्र वाढवावे व याचा शेतकऱ्यांना लाभ मिळवून द्यावा, अशी मागणी स्थानिक ग्रामस्थांनी जिल्हाधिकारी, बुलढाणा यांचेकडे माहे एप्रिल, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान केली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, त्याअनुषंगाने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) होय.

(२) उंचीवाढीचा प्रस्ताव आंतर्भूत करून सुधारीत प्रकल्प अहवाल तयार करणेत आला आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**लातूर शहरास पाणीपुरवठा करण्यासाठी उजनी जलाशयातून
नविन पाणीपुरवठा योजना मंजूर करणेबाबत**

(२८) * २२६६४ श्री.विक्रम काळे, श्री.हेमंत टकले, श्री.सतिश चव्हाण,
श्री.अमरसिंह पंडित : सन्माननीय मुख्यमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील
काय :-

- (१) लातूर शहरास पाणीपुरवठा करण्यासाठी उजनी जलाशयातून नविन पाणीपुरवठा योजना मंजूर करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही करण्यात आली आहे,
- (२) असल्यास, शासनाने केलेल्या कार्यवाहीचे स्वरूप काय आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. देवेंद्र फडणवीस : (१), (२) व (३) केंद्र शासन पुरस्कृत अमृत योजनेअंतर्गत लातूर महानगरपालिकेच्या मागणीनुसार वितरण व्यवस्थेची सुधारणा करणे कामी रुपये ४६.२१ कोटी किंमतीच्या प्रस्तावास शासनाने मान्यता दिलेली आहे.

तथापि उजनी जलाशयातून लातूर शहरास पाणी पुरवठा करण्याच्या योजनेबाबत लातूर महानगरपालिकेने पाणी आरक्षण मिळवणे व सदर योजना राबविण्यास महानगरपालिकेचा ठराव करणे आवश्यक आहे.

**मोकभणगी व लासलगाव (जि.नाशिक) येथील वैद्यकीय
अधिकारी व अधीक्षक यांच्यावर कारवाई करणेबाबत**

(२९) * १९५०० श्री.जयवंतराव जाधव : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य
आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मोकभणगी (ता.कळवण, जि.नाशिक) येथील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या मनमानी कारभारामुळे त्यांची जिल्हा परिषद, नाशिक मधून जिल्ह्याबाहेर बदली करण्याची मागणी नाशिक जिल्हा परिषद प्रशासनाने दिनांक १४ सप्टेंबर, २०१५ रोजी वा त्यासुमारास शासनाकडे केली आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर आरोग्य अधिकाऱ्यांच्या बदलीसाठी ग्रामस्थांनी माहे सप्टेंबर, २०१५ मध्ये वा त्यादरम्यान मोकभणगी आरोग्य केंद्राला कुलूप लावले तसेच ग्रामसभेचा ठराव केला, हे ही खरे आहे काय,

- (३) तसेच ग्रामीण, रुग्णालय लासलगाव (ता.निफाड, जि.नाशिक) येथील वैद्यकीय अधिकासास निलंबित करण्यासाठी जिल्हा शल्यचिकित्सक यांनी माहे ऑक्टोबर, २०१५ मध्ये शासनाकडे प्रस्ताव पाठविलेला आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) प्रश्न भाग (३) मधील अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्यासाठी माहे ऑक्टोबर, २०१५ मध्ये वा त्यादरम्यान लासलगाव जिल्हा नाशिक येथे आंदोलन करण्यात आले, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी करून कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) व (२) होय.

(३) अंशतः खरे आहे.

जिल्हा शल्य चिकित्सक यांनी माहे ऑक्टोबर, २०१५ मध्ये सादर केलेल्या अहवालात निलंबन करण्याची शिफारस नसून बदली करण्याबाबत शिफारस केलेली आहे.

(४) होय.

(५) प्राथमिक आरोग्य केंद्र, मोकभणगी, ता.कळवण, जि.नाशिक येथील तक्रार करण्यात आलेल्या संबंधित वैद्यकीय अधिकाऱ्याविरुद्ध विभागीय चौकशी सुरु करण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

ग्रामीण रुग्णालय, लासलगाव, ता.निफाड, जि.नाशिक येथील वैद्यकीय अधिकासास यांची जिल्हा शल्य चिकित्सक यांच्या स्तरावरून चौकशी करण्यात आली असून त्यांनी संबंधित वैद्यकीय अधिकाऱ्यांना सक्त ताकीद देऊन कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे. तसेच त्यांना तात्पुरत्या स्वरूपात ग्रामीण रुग्णालय, लासलगाव येथून सामान्य रुग्णालय, नाशिक येथे प्रतिनियुक्ती देण्यात आली आहे.

**मौजे जावसई (ता.अंबरनाथ, जि.ठाणे) या पाझर तलावातील
गाळ काढून उंची वाढविण्याबाबत**

(३०) * २०२२९ श्री.जगन्नाथ शिंदे, अॅड.निरंजन डावखरे, श्री.नरेंद्र पाटील :
सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) अंबरनाथ शहराच्या पश्चिमेकडील खुंटवली, जावसई आदी डोंगर रांगांच्या भागात पाण्याचे जिवंत झरे असून जावसई गावालगत असलेल्या जलाशयातील गाळ काढून त्यांची उंची वाढवून पाण्याचा साठा वाढविण्याबाबत तसेच झरे स्वच्छ करून पाण्याचे बंधारे बांधण्याबाबत ग्रामस्थांसह स्थानिक लोकप्रतिनिधींनी जलसंपदा विभाग तसेच वन विभागाकडे लेखी निवेदनाद्वारे माहे जानेवारी, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान मागणी केलेली आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, मानव सेवा चेरिटेबल ट्रस्ट यांनीही नागरीकांच्या सहभागातून पाण्याचे बंधारे बांधण्याची तयारी दर्शविली असून त्यासंदर्भात जलसंपदा विभागाकडे लेखी निवेदनाद्वारे माहे जानेवारी, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान मागणी केलेली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) व (२) अशा प्रकारची निवेदने विभागात आढळून येत नाहीत. (३) मौजे-जावसई या पाझर तलावातील गाळ काढून उंची वाढविणे संदर्भात ग्रामस्थ व स्थानिक लोकप्रतिनिधी यांनी लघु सिंचन (जिल्हा परिषद) ठाणे विभागाकडे मागणी केलेली नाही. तथापि, तहसिलदार, अंबरनाथ यांचेकडे स्थानिक ग्रामस्थांनी पाझर तलावातील गाळ काढणेबाबत माहे मे, २०१६ महिन्यात तोंडी मागणी केली होती. त्यानुषंगाने उप अभियंता, लघु सिंचन उप विभाग, अंबरनाथ यांनी तहसिलदार अंबरनाथ यांचे सोबत प्रत्यक्ष पाझर तलावाची दिनांक १३ मे, २०१६ रोजी पाहणी केली होती. त्यावेळी पाझर तलावात जास्त प्रमाणात पाणी साठा असल्यामुळे पाझर तलावातील गाळ काढणे शक्य नसल्याचे निदर्शनास आले. त्यामुळे लोकसहभागातून गाळ काढणेचे काम होवू शकले नाही. सध्या जावसई व खुंटवली ही गावे अंबरनाथ नगरपरिषद हद्दीत समाविष्ट आहेत. जावसई पाझर तलावाच्या परिसरात नागरीकरण झालेले आहे. सदर तलाव अंबरनाथ नगरपरिषदेकडे हस्तांतरण करणेचा प्रस्ताव विचाराधीन आहे. (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**डागा रुग्णालय, नागपूर येथे गर्भाशयातील परिक्षण तपासणी
यंत्रणेबाबतच्या प्रस्तावास मंजूरी देण्याबाबत**

- (३१) * १९४८२ श्री.हरिसिंग राठोड, प्रा.अनिल सोले : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) विदर्भात गर्भाशयातील बाळाला सिकलसेल आजार असलेल्या चार-पाच गर्भवती महिला उपचाराकरीता डागा रुग्णालय, नागपूर येथे येतात परंतु तपासणी यंत्रणा उपलब्ध नसल्यामुळे सदर महिलांना बाहेरून उपचार घ्यावे लागल्याचे दिनांक ३० मे, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, गर्भाशयातील परिक्षण तपासणी यंत्रणेबाबतचा प्रस्ताव डागा रुग्णालय व मेडिकल यांनी शासनाकडे सादर करूनही त्यास अद्याप मंजूरी देण्यात आली नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर प्रस्तावास मंजूरी देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) अंशतः खरे आहे.

- (२) व (३) राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत सिकलसेल आजार नियंत्रण कार्यक्रमांतर्गत नागपूर येथे सिकलसेल गर्भजल परिक्षण तपासणी केंद्र स्थापन करण्याकरिता सन २०१५-१६ च्या प्रकल्प अंमलबजावणी आराखड्यात केंद्रशासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आला होता. सदर प्रस्तावास केंद्र शासनाने मंजूरी दिली असून डागा स्मृती शासकीय स्त्री व बाल रुग्णालय, नागपूर येथे गर्भजल परिक्षण तपासणी केंद्राकरिता आवश्यक इमारत दुरुस्तीचे काम सुरु आहे. तसेच गर्भजल तपासणीसाठी लागणाऱ्या साधन सामुग्रीची खरेदी प्रक्रिया सुरु करण्यात आलेली आहे.
- (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या ठिकाणी इसीजी मशीन उपलब्ध करून देण्याबाबत

- (३२) * २२५०६ डॉ.अपूर्व हिरे : तारांकित प्रश्न क्रमांक ९२१५ ला दिनांक १४ जुलै, २०१५ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) राज्यात ग्रामीण भागात हृदयविकारासारख्या गंभीर आजाराचे त्वरीत निदान व्हावे यानुषंगाने राज्यातील सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत इसीजी मशीन सुविधा उपलब्ध करून देण्याचे प्रस्तावित आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, प्रस्तावित ५३ प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना इसीजी मशीन खरेदी करण्यासाठी केंद्राकडून अनुदान उपलब्ध करून देण्यात आले आहे काय,
- (३) नसल्यास, आराखड्यात समाविष्ट व राज्यातील सर्वच ग्रामीण, प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना इसीजी मशीन ही सुविधा निकडीची व अत्यावश्यक असल्याने अनुदानासह राज्य शासनाकडून केंद्र शासनाकडे कोणता पाठपुरावा करण्यात आला वा येत आहे ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) व (२) आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या अखत्यारितील ५३ प्राथमिक आरोग्य केंद्राना ईसीजी मशीन खरेदी करण्याकरिता सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षात राष्ट्रीय आरोग्य अभियान कार्यक्रम अंमलबजावणी आराखडयामध्ये (पीआयपी) अनुदान प्रस्तावित करण्यात आले होते. तथापि, केंद्र शासनाकडून सन २०१५-१६ च्या पीआयपी मध्ये ईसीजी मशीन खरेदी करण्यासाठी अनुदान प्राप्त झाले नाही. त्यामुळे सन २०१५-१६ मध्ये ईसीजी मशीनची खरेदी करण्यात आलेली नाही.

(३) सन २०१६-१७ च्या पुरवणी प्रकल्प अंमलबजावणी आराखडयात ही बाब पुन्हा प्रस्तावित आहे.

रेणापूर (जि.लातूर) पंचायत समितीमध्ये महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेच्या कामांमध्ये झालेला गैरव्यवहार

(३३) * २१९१० श्री.धनंजय मुंडे : सन्माननीय रोजगार हमी योजना मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) रेणापूर (जि.लातूर) पंचायत समितीमध्ये महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेच्या कामांमध्ये झालेल्या रुपये १ कोटी २१ लाखाच्या गैरव्यवहाराप्रकरणी चार वर्षानंतरही कारवाई झाली नसल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सन २०१२ मधील या गैरव्यवहार प्रकरणी जिल्हाधिकारी, लातूर यांनी अनियमितता झाल्याचे कारण देऊन रुपये १ कोटी २१ लाख वसूल करण्याचे आदेश देऊनही या प्रकरणी वसुलीही झाली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने दोषींना पाठीशी घालणाऱ्या तसेच वसुली न करणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार रावल : (१) सदर प्रकरणात दिनांक २१ जानेवारी, २०१३ रोजी जिल्हाधिकारी, लातूर यांनी जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी, लातूर, वनपरिक्षेत्र अधिकारी लातूर, लेखाधिकारी जिल्हाधिकारी कार्यालय लातूर यांचे पथक नेमून मौजे रेणापूर, दवनगांव, रामवाडी, पानगाव, वंजारवाडी, गरसुळी या ग्रामपंचायत अंतर्गत सन २०१२-१३ मध्ये झालेल्या कामांची तपासणी करून नियुक्त पथकांमार्फत दिनांक २०.०४.२०१३ रोजी तपासणी अहवाल प्राप्त करून घेतला.

सादर प्रकरणात प्रथमदर्शनी दोषी आढळून आलेल्या वर्ग १ च्या ४ अधिकाऱ्यांविरुद्ध विभागीय चौकशीचा प्रस्ताव शासनाकडे सादर करण्यात आला आहे. तसेच या प्रकरणात प्रथमदर्शनी दोषी आढळून आलेल्या वर्ग ३ च्या ७ कर्मचाऱ्यांच्या विरोधात मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद लातूर यांनी दिनांक १६.०२.२०१५ व दिनांक १७.१०.२०१५ अन्वये सहायक आयुक्त (चौकशी) विभागीय आयुक्त कार्यालय, औरंगाबाद यांच्याकडे विभागीय चौकशीचा प्रस्ताव सादर केला होता. चौकशीअंती दोषारोप सिध्द होऊ शकले नाहीत.

(२) जिल्हाधिकारी लातूर यांच्याकडून वसुलीचे कोणतेही आदेश दिले गेलेले नाहीत.

(३) विभागीय चौकशीअंती योग्य ती कार्यवाही करण्यात येईल.

(४) या प्रकरणात कार्यवाही चालू असल्याने विलंब झालेला नाही.

बीड जिल्ह्यात मनरेगांतर्गत शेततळ्याची मंजूर कामे अपूर्ण असल्याबाबत

(३४) * २२६१३ श्री.अमरसिंह पंडित, श्री.विक्रम काळे, श्री.सतिश चव्हाण, श्री.धनंजय मुंडे : सन्माननीय रोजगार हमी योजना मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) बीड जिल्ह्यात मनरेगांतर्गत २३४६ शेत तळ्याची कामे मंजूर असताना त्यापैकी १४७८ कामे अपूर्ण आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, मनरेगांतर्गत आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या वारसांना वैयक्तिक जलसिंचन विहिरींचा लक्षांक ७१२ असताना केवळ २५३ विहिरींना मंजूरी देण्यात येवुन त्यापैकी एका विहिरीचे काम पूर्ण झालेले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याबाबत लोकप्रतिनिधी यांनी दिनांक १३ जून, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास जिल्हाधिकारी, बीड यांच्याकडे चौकशीची मागणी केली आहे, त्याअनुषंगाने शासनाने सादर प्रकरणी चौकशी करुन कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार रावल : (१) बीड जिल्हयात मनरेगा अंतर्गत ११०९ शेततळी जिल्हा परिषद व कृषि विभागामार्फत मंजूर करण्यात आली असून, त्यापैकी २०० शेततळी पूर्ण व ३४२ शेततळी प्रगतीपथावर आहेत.

(२) बीड जिल्हयात मनरेगा अंतर्गत एकूण ७१२ आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या वारसासाठी विहिरींचे इष्टांक प्राप्त झाले असून, ३७० आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या वारसांचे विहित प्रपत्रात प्राप्त मागणीनुसार वैयक्तिक जलसिंचन विहिरी मंजूर करण्यात आलेल्या आहेत. त्यापैकी २० जलसिंचन विहिरी पूर्ण व २७४ जलसिंचन विहिरी प्रगतीपथावर आहेत.

(३) लोकप्रतिनिधींच्या पत्राच्या अनुषंगाने जिल्हाधिकारी कार्यालय, बीड यांनी दिनांक ०१ जुलै, २०१६ च्या पत्रान्वये मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, बीड व जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, बीड यांना वस्तुस्थितीदर्शक अहवाल सादर करण्याबाबत कळविले आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**पालघर जिल्हा परिषद समाजकल्याण विभागामार्फत सेस फंडातून
मागासवस्तीतील ग्रंथालयासाठी पुस्तके पुरविताना झालेला गैरव्यवहार**

(३५) * २१५०७ श्री.आनंद ठाकूर, श्री.हेमंत टकले, श्री.किरण पावसकर, श्री.नरेंद्र पाटील, श्री.ख्वाजा बेग : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पालघर जिल्हा परिषद समाजकल्याण विभागामार्फत आठ पंचायत समित्यांना सन २०१४-१५ या वर्षातील २० टक्के सेस फंडातून मागासवस्तीत ग्रंथालयासाठी पुस्तके पुरविताना गैरव्यवहार झाल्याचे माहे मार्च, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने या प्रकरणातील संबंधित अधिकारी व ठेकेदारांविरुद्ध शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) हे खरे आहे.

(२) जिल्हा परिषद पालघर अंतर्गत ८ गटांना पुरवठा केलेल्या पुस्तकाच्या अनुषंगाने संबंधित गटविकास अधिकारी यांचा खुलासा मागविणेत आलेला असून

चौकशी अहवाल प्राप्त झाल्यानुसार संबंधित पुरवठादारास पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीचा भंग केल्याने फसवणुकीचा फौजदारी गुन्हा दाखल करण्याबाबत सक्त ताकीद देण्यात आली आहे. तसेच पुस्तकांच्या देयकापोटी ठेकेदारांस अदा केलेली रक्कम रुपये २७,८८,५२०/- जिल्हा परिषद ठाणे यांनी संबंधित ठेकेदाराकडून वसूल करून जिल्हा परिषद, पालघर यांचेकडे जिल्हा सेस खाती वर्ग करण्यात आली आहे. उर्वरीत रक्कम जिल्हा परिषद, पालघरकडे वर्ग करण्याबाबत कार्यवाही करण्यात येत आहे.

संबंधित चौकशीच्या अनुषंगाने विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग यांच्याकडून पोच देणाऱ्या संबंधित अधिकारी/कर्मचाऱ्यांचे नावासंहित माहिती सादर करण्याबाबत गट विकास अधिकारी यांना कळविलेले असून प्राप्त अहवालानुसार साहित्य ताब्यात घेणाऱ्या अधिकारी कर्मचाऱ्यांवर कार्यवाही करणे प्रस्तावित आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

नांदेड जिल्ह्यातील मनरेगांतर्गत मजूरांना मजूरी अदा करण्याबाबत

(३६) * २००४ श्री.अमरनाथ राजूरकर : सन्माननीय रोजगार हमी योजना मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) नांदेड जिल्ह्यातील मनरेगाच्या कामावर काम करूनही मजूरांना वेळेवर मजूरी अदा करण्यात आली नसल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, मनरेगा वर काम करणाऱ्या मजूरांना पंधरा दिवसात हजेरी पत्रक तयार करून त्यांच्या खात्यावर रक्कम वर्ग करण्याचे आदेश असतांनाही मजूरांना चार चार महिने मजूरीचे पैसे मिळत नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार रावल : (१) व (२) हे अंशतः खरे आहे.

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेंतर्गत नांदेड जिल्ह्यात मजूरांची मजूरी १५ दिवसांच्या आत अदा करण्यात आली आहे. तथापि काही ठिकाणी १५ दिवसांपेक्षा अधिक कालावधीने मजूरीचे प्रदान झाले आहे.

(३) व (४) नाही.

तथापि, विहित कालावधीत मजूरीचे प्रदान करण्याच्या सूचना शासनाने क्षेत्रीय स्तरावर दिलेल्या आहेत. तसेच महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेतर्गत मजूरांचे प्रदान १५ दिवसांच्या आत करण्यात आले नाहीत तर मजूरीच्या प्रदानामध्ये होणाऱ्या विलंबासाठी १६ व्या दिवसापासून प्रतिदिवस देय मजूरीवर ०.०५% नुकसान भरपाई देण्यासंदर्भात दिनांक २६ फेब्रुवारी, २०१४ रोजीचा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे. सदर कार्यपध्दती नवीन असल्याने दिनांक ३० जून २०१५ पर्यंत विलंब नुकसान भरपाईच्या रकमेचा भार राज्य शासनामार्फत सोसण्यात आला आहे. विलंब नुकसान भरपाईची रक्कम दिनांक १ जुलै, २०१५ पासून विलंबास जबाबदार संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांच्याकडून वसूल करण्यात येत आहे.

**परभणी जिल्हा परिषदेतील रोजगार हमी योजनेच्या
कामात गैरव्यवहार झाल्याबाबत**

(३७) * १९९३३ श्री.अब्दुल्लाखान दुराणी, श्री.सुनिल तटकरे, श्री.अमरसिंह पंडित : सन्माननीय रोजगार हमी योजना मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) परभणी जिल्हा परिषदेतील आठ अभियंतांना रोजगार हमी योजनेच्या कामात केलेली अनियमितता व गैरप्रकाराबाबत जबाबदार धरून त्यांच्याविरुद्ध निलंबनाचे आदेश जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी काढून विविध विभागांच्या कार्यकारी अभियंतांना सन २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान दिले आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून सदर अभियंतांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार रावल : (१) हे खरे नाही.

(२) हे खरे नाही.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

सातारा, सांगली जिल्ह्यातील धरण प्रकल्पांतील गाळ काढण्याबाबत

(३८) * २२७०४ श्री.आनंदराव पाटील, श्री.संजय दत्त : सन्माननीय जलसंपदा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) सातारा, सांगली जिल्ह्यातील बहुतेक धरण प्रकल्पांतील गाळ काढलेला नसल्याने धरणांमधील गाळाचे प्रमाण वाढत असल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर धरणातील गाळ काढलेला नसल्याने पाणी साठविता येत नाही व धरणातील पाणी नदीत सोडून द्यावे लागत आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गिरीष महाजन : (१) व (२) अंशतः खरे आहे.

पाटबंधारे प्रकल्पामध्ये (धरणामध्ये) गाळ येईल असे गृहीत धरून अचल साठा (dead storage) ची तरतूद संकल्पनात केलेली आहे. त्यामध्ये प्रतीवर्षी गाळ साठण्याची प्रक्रिया चालू राहते. तथापि, त्याचा धरणाच्या उपयुक्त पाणी साठ्यावर परिणाम होत नाही.

(३) राज्यातील पाझर तलाव, लघु पाटबंधारे प्रकल्प व तत्सम लहान जलाशयातील गाळ काढण्याचे कामे जलयुक्त शिवार व जलसंधारण कार्यक्रमातून संबंधित विभागामार्फत केली जातात. जलसंपदा विभागांतर्गत मोठे, मध्यम व लघु पाटबंधारे प्रकल्पातील गाळ शेतकऱ्यांना त्यांच्या स्वतःच्या यंत्रणेमार्फत विनामुल्य घेवून जाण्यासाठी प्रचलित धोरणानुसार मान्यता आहे.

सिध्दनाथ व सोरडी तालुका, जत या लघु पाटबंधारे तलावातील गाळ रोजगार हमी योजनेतून काढण्यात येत आहे.

(४) नाही.

राज्यात बलात्कार, अॅसिड हल्ल्यांतील महिलांसाठी सुरु करण्यात आलेल्या
मनोधैर्य योजनेचे काम पूर्णक्षमतेने चालविण्याबाबत

(३९) * २२०२४ श्रीमती विद्या चव्हाण, श्री.किरण पावसकर, श्री.अनिल भोसले : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यात बलात्कार, अॅसिड हल्ल्यांतील महिलांसाठी सुरु करण्यात झालेल्या मनोधैर्य योजनेचे काम पूर्णक्षमतेने चालत नसल्याचे माहे मार्च, २०१६ च्या चौथ्या आठवड्यात निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले व तदनुसार मनोधैर्य योजनेचे काम पूर्णक्षमतेने चालावे म्हणून कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) अंशतः खरे आहे.

(२) बलात्कार/बालकांवरील लैंगिक अत्याचार आणि अॅसिड हल्ल्यामध्ये बळी पडलेल्या महिला आणि बालकांना अर्थसहाय्य व त्यांच्या पुनर्वसनासाठी दिनांक २१.१०.२०१३ रोजीपासून मनोधैर्य योजना राज्यात सुरु करण्यात आली आहे. मनोधैर्य योजना दिनांक ०२.१०.२०१३ पासून घडलेल्या घटनांतील पिडित महिला/बालकास लाभ देण्यात येतो.

सदर मनोधैर्य योजना सुरु झाल्यापासून माहे फेब्रुवारी, २०१६ अखेरीस प्राप्त झालेल्या एकूण ४८०९ प्रकरणापैकी जिल्हा मंडळाने ३७१४ प्रकरणात लाभ मंजूर केला असून, त्यापैकी निधीअभावी ११९४ प्रकरणे प्रलंबित होती. तथापि, मागील सन २०१५-१६ मधील उपलब्ध रुपये २१८८.८५ लाख इतक्या निधी व्यतिरिक्त माहे मार्च, २०१६ अखेर शासनाने रुपये १५.०० कोटी इतका निधी पुरवणी मागणीद्वारे उपलब्ध करून दिला आहे. त्यामधून प्रलंबित ११९४ प्रकरणापैकी अंदाजे ९५५ प्रकरणात लाभ देण्यात आला असून, मार्च, २०१६ अखेर केवळ २३९ प्रकरणे निधीअभावी प्रलंबित राहिली होती. याकरीता चालू वित्तीय वर्षात सन २०१६-१७ करीता प्राप्त झालेल्या रुपये १५५७.२२ लाख इतक्या निधीमधून सदर २३९ प्रकरणात अर्थसहाय्य अदा करण्याची कार्यवाही जिल्हा स्तरावर करण्यात येत आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

कोकणासाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास मंडळ स्थापन करणेबाबत

(४०) * १९९६९ अॅड.निरंजन डावखरे : सन्माननीय नियोजन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यात मराठवाडा, विदर्भ, उर्वरित महाराष्ट्र ही वैधानिक विकास मंडळे स्थापन करण्यात आली आहेत त्याच धर्तीवर कोकण विकासाचा अनुशेष भरून काढण्यासाठी कोकणासाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास मंडळ स्थापन करण्याची मागणी मा.केंद्रीय रेल्वे मंत्री यांनी शासनाकडे केल्याचे दिनांक ७ मे, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास निर्देशनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, त्यानुसार कोकणासाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास मंडळ स्थापन करण्याच्या दृष्टीने केंद्र शासनाकडे शिफारस करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुधीर मुनगंटीवार : (१) हे खरे नाही.

(२) व (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**धुळे तालुक्यात शेतकऱ्यांच्या शेततळ्यांच्या दुरुस्तीसाठी
अनुदान उपलब्ध करून देण्याबाबत**

(४१) * २२३९० श्री.रामहरी रुपनवर : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) धुळे तालुक्यात अनेक शेतकऱ्यांनी शेततळे बांधले आहेत परंतु सदर शेत तळ्यांची दुरुवस्था झालेली असून त्या शेत तळ्यांमध्ये प्लास्टिकच्या कागदाचे आच्छादन टाकण्यासाठी एका शेततळ्याला तीन लाख रूपयाचे अनुदान मिळावे अशी मागणी शेतकऱ्यांकडून होत आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर शेततळे दुरुस्तीसाठी अनुदान उपलब्ध करून देण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) नाही.

(२) व (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यातील सर्व शासकीय व निमशासकीय कर्मचाऱ्यांचे
सेवानिवृत्तीच्या वयात वाढ करण्याबाबत**

(४२) * २२६७९ श्री.विक्रम काळे, श्री.अमरसिंह पंडित, श्री.हेमंत टकले, श्री.सतिश चव्हाण, श्री.खवाजा बेग : सन्माननीय वित्त मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यातील सर्व शासकीय व निमशासकीय कर्मचाऱ्यांचे सेवानिवृत्तीचे वय ६० वर्षे करण्याबाबत शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (२) असल्यास, शासनाने केलेल्या कार्यवाही स्वरूप काय आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुधीर मुनगंटीवार : (१) शासनाने सदर प्रस्तावाचा साकल्याने विचार करून राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या सेवानिवृत्तीच्या वयात बदल करण्यात येवू नये, अशा निष्कर्षापर्यंत शासन आले आहे.

- (२) प्रश्न उद्भवत नाही.
- (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यात आमदार आदर्श ग्राम योजनेची अंमलबजावणी करण्याबाबत

(४३) * १९५५१ श्री.जयवंतराव जाधव : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) आमदार आदर्श ग्राम योजनेसाठी पुण्याच्या यशदाची मदत घेवून माहे डिसेंबर २०१५ पर्यंत ग्रामविकास आराखडे तयार करण्याचा शासनाचा निर्णय होवूनही माहे जून, २०१६ पर्यंत राज्यभरातील एकाही आदर्श ग्राम गावांचा यशदाकडून आराखडा तयार करण्यात आलेला नसल्याची बाब निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, आदर्श ग्राम योजनेचे आराखडे तयार न झाल्यामुळे सदर योजना प्रलंबित राहिलेली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, आमदार आदर्श ग्राम योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) नाही.

तथापि, आमदार आदर्श गाव योजनेत अद्यापपर्यंत ४८ गावांचा विकास आराखडा तयार करण्यात आला आहे. तसेच उर्वरित गावांचा विकास आराखडा तयार करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.

(२) प्रश्न उद्भवत नाही.

(३) केंद्र शासनाच्या सांसद आदर्श ग्राम योजनेच्या धर्तीवर आमदार आदर्श ग्राम योजनेची परिणामकारकरित्या अंमलबजावणी करण्यासाठी दिनांक ८ ऑक्टोबर, २०१५ रोजी सविस्तर मार्गदर्शक सुचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार कार्यवाही करण्यात येत आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यात मुलींच्या जन्माचे प्रमाण वाढविण्यासाठी
राज्य सल्लागार समिती स्थापन करण्याबाबत**

(४४) * २२५०७ डॉ.अपूर्व हिरे : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात दर हजार पुरुषांमागे मुलींची संख्या कमी होत असल्याच्या पार्श्वभूमीवर राज्यात मुलींचे जन्माचे प्रमाण वाढविण्यासाठी शासनाकडून नियोजित प्रयत्नांतर्गत राज्य समुचित प्राधिकाऱ्यास सल्ला आणि मदत करण्यासाठी राज्य सल्लागार समिती स्थापित करण्याचे प्रस्तावित करण्यांत आले होते, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर समिती स्थापित करण्यात आली, समितीचे स्वरूप व कार्यकक्षा काय आहे,

(३) अद्याप समिती स्थापित करण्यांत आली नसल्यास, त्याचे कारण काय आहे व बाजारात सद्यस्थितीतही उपलब्ध होणारी गर्भपाताची औषधे व अवैध सोनोग्राफी सुविधा यावर संपूर्ण नियंत्रण प्रस्थापित करण्यासाठी शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यांत येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) हे खरे आहे.

(२) शासन अधिसूचना दिनांक २२/१/२०१६ नुसार राज्यात मुलींच्या जन्माचे प्रमाण वाढविण्याच्या प्रयोजनार्थ राज्य समुचित प्राधिकारी यांना त्यांचे कार्य पार पाडण्यासाठी आणि मदत व सल्ला देण्यासाठी राज्य सल्लागार समिती पुनर्गठित करण्यात आली आहे. या समितीचे स्वरूप खालीलप्रमाणे आहे :-

- वैद्यकीय शास्त्रातील ३ नामांकित सदस्य (प्रसुती स्त्री रोग आणि प्रसुती तज्ञ, बालरोग तज्ञ व मेडिकल जनेटीक)
- न्याय विधी तज्ञ.
- माहिती व प्रसिध्दी विभागातील अधिकारी.
- तीन नामांकित सामाजिक कार्यकर्ती व त्यामधील एक महिला स्वयंसेवी संस्थेची प्रतिनिधी.

सदर समितीचे कार्य प्रसवपूर्व निदान तंत्र (विनियमन आणि दुरुपयोग प्रतिबंध) (सल्लागार समित्या) नियम, १९९६ अनुसार विहित केलेल्या नियमांच्या अधिन असून समितीचा कालावधी तीन वर्षांचा आहे.

(३) समिती स्थापित झालेली आहे.

बाजारात उपलब्ध होणाऱ्या गर्भपाताची औषधे ही, औषधे व सौंदर्य प्रसाधने कायदा, १९४० नियम १९४५ अंतर्गत असलेल्या अनुसूचि "एच" मध्ये अंतर्भूत असून त्याचे उल्लंघन झाल्यास कायदेशीर कारवाई करण्यात येते.

सोनोग्राफी सुविधा यावर नियंत्रण करण्यासाठी गर्भधारणापूर्व व प्रसवपूर्व निदान तंत्र (लिंग निवडी प्रतिबंध) कायदा, १९९४ अन्वये प्रभावी अंमलबजावणी करण्यात येते.

तसेच विविध माध्यमांद्वारे या कार्यक्रमास प्रसिध्दी देऊन जनजागृती करण्यात येते.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यातील जिल्हा बाल संरक्षण कक्षात एकात्मिक बाल
संरक्षण योजनेतर्गत कर्मचाऱ्यांची भरती झाल्याबाबत**

(४५) * २२९६६ श्री.धनंजय मुंडे, श्री.सुनिल तटकरे, श्री.हेमंत टकले, श्री.जयवंतराव जाधव : सन्माननीय महिला व बाल कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील जिल्हा बाल संरक्षण कक्षात सन २०१३ मध्ये एकात्मिक बाल संरक्षण योजनेतर्गत विविध १२ पदांवर १५४ कर्मचाऱ्यांची भरती करण्यात आली होती, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, आयुक्त, महिला व बालविकास, पुणे यांच्या दिनांक २५ मे, २०१६ रोजीच्या पत्रान्वये सदर योजनेतर्गत कर्मचाऱ्यांच्या सेवा समाप्त करण्यात आल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर नियुक्ती आदेशातील अटी व शर्तीचे पालन करण्यात आले आहे काय, तसेच केंद्र शासनाने या संदर्भात ICPS मार्गदर्शक सुचना दिनांक १ एप्रिल, २०१४ पासून लागू करण्याबाबत सुचना केल्या होत्या, त्या शासनाने अंमलात आणल्या आहेत काय,
- (४) असल्यास, या सेवासमाप्ती आदेशास स्थगिती देवून करारातील अटीप्रमाणे कर्मचाऱ्यांचे मुल्यांकन करून सेवा चालू ठेवण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) एकात्मिक बाल संरक्षण योजनेच्या (ICPS) मार्गदर्शक सूचनांनुसार सदरच्या सेवा कंत्राटी पध्दतीने प्रथमतः ३ वर्षासाठी घेण्यात आलेल्या होत्या. ज्यांचा ३ वर्षाचा करार कालावधी संपलेला आहे, अशा कंत्राटी कर्मचाऱ्यांच्या सेवा संपुष्टात आल्या आहेत.

(३) सदर नियुक्ती आदेशातील अटी व शर्तीचे पालन करण्यात आलेले आहे. केंद्र शासनाने दिनांक ०१ एप्रिल, २०१४ पासून योजनेचे आर्थिक निकषांत वाढ केलेली आहे. तसेच, दिनांक ०१ एप्रिल, २०१५ पासून या योजनेचा केंद्र/राज्य हिस्सा ७५:२५ वरून ६०:४० असा केला आहे. यामुळे राज्य शासनाचा योजनेतील आर्थिक भार वाढला असल्याने सुधारित निकष लागू करणेसाठीचा प्रस्ताव विचाराधीन आहे.

(४) कर्मचाऱ्यांचे मुल्यांकन करून घेण्याची कार्यवाही आयुक्तालय स्तरावरून सुरु आहे. संबंधित कर्मचाऱ्यांनी मा.उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ नागपूर व औरंगाबाद येथे रिट याचिका क्र.३१३३/२०१६, २२४१/२०१६ व ६१४२/२०१६ अन्वये सेवाविषयक बाबींच्या अनुषंगाने दाखल केलेल्या असल्याने सद्यस्थितीत प्रकरण न्यायप्रविष्ट आहे.

पिंपळनेर (ता.जि.बीड) ग्रामपंचायतीमध्ये आर्थिक गैरव्यवहार झाल्याबाबत

(४६) * २२६१७ श्री.अमरसिंह पंडित, श्री.विक्रम काळे, श्री.सतिश चव्हाण, श्री.धनंजय मुंडे : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मौजे पिंपळनेर (ता.जि.बीड) ग्रामपंचायतीमध्ये झालेल्या आर्थिक गैरव्यवहाराची चौकशी करून दोषींविरुद्ध कारवाई करण्याची मागणी ग्रामस्थांनी विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद यांच्यासह जिल्हाधिकारी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्याकडे माहे मार्च, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान केली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, लेखापरिक्षण अहवालातील आक्षेप, ग्रामसचिवालय बांधकामातील गैरव्यवहार, १३ व्या वित्त आयोगातील निधीचा अपहार याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने दोषींविरुद्ध कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, बीड यांनी दिनांक ३१/७/२०१६ रोजीच्या पत्रान्वये समिती गठित करून चौकशी करण्यात आली आहे. सदर समितीने दिनांक १७/७/२०१६ रोजी चौकशी अहवाल सादर केला आहे. तसेच ग्रामपंचायत पिंपळनेर येथील लेखापरिक्षण अहवालामध्ये असलेल्या आक्षेपांचे विशेष लेखापरीक्षण करण्यासाठी सहायक संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा, बीड यांना दिनांक २८/३/२०१६ अन्वये विनंती करण्यात आलेली असून चौकशी समितीने सादर केलेला चौकशी अहवालही स्थानिक निधी लेखा परीक्षा, बीड कार्यालयास दिनांक १६/७/२०१६ रोजीच्या पत्रान्वये सादर केला आहे.

तत्कालीन ग्रामसेवक श्री.ओ.एल.सुर्यवंशी यांनी अभिलेख उपलब्ध करून न दिल्यामुळे त्यांना दिनांक २९.१२.२०१४ रोजी निलंबित करण्यात आले आहे. तसेच त्यांचेविरुद्ध सहायक विभागीय आयुक्त (चौकशी), औरंगाबाद यांच्यामार्फत विभागीय चौकशी करण्यात आली असून त्यामध्ये सर्व आरोप सिध्द झाले आहेत. श्री.ओ.एल.सुर्यवंशी यांना दिनांक १८/७/२०१६ रोजीच्या पत्रान्वये अंतिम कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली असून शास्तीबाबत कारवाई करण्यात येत आहे.

(३) विलंब झालेला नाही.

**वाडा खडकोना (ता.डहाणू, जि.पालघर) ग्रामपंचायत क्षेत्रातील
आदिवासी पाड्यांमध्ये मुलभूत सुविधा पुरविण्याबाबत**

(४७) * २२७३५ श्री.आनंद ठाकूर, श्री.हेमंत टकले, श्री.खवाजा बेग :

सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) वाडा खडकोना (ता.डहाणू, जि.पालघर) ग्रामपंचायत क्षेत्रातील पारधी पाडा, गुरव पाडा येथे ६० हून अधिक कुटुंबे रस्ते, पाणी, वीज, आरोग्य आणि शिक्षण या मुलभूत सुविधांपासून वंचित आहेत, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने उक्त आदिवासी पाड्यांमध्ये मुलभूत सुविधा पुरविण्यासाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्रीमती पंकजा मुंडे : (१) हे खरे नाही.

- (२) वाडा खडकोना या ग्रामपंचायतीतर्गत पारधी वाडा येथे ११ व गुरव पाडा येथे ८९ कुटुंबे वास्तव्यास आहेत. या गावासाठी रस्ते, वीज, पाणी, शिक्षण, आरोग्य इत्यादी सुविधा उपलब्ध आहेत.
- (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मराठवाडा-विदर्भातील भूगर्भातील पाण्याचे स्रोत दुषित झाल्याने
नागरिकांचे आरोग्य धोक्यात आल्याबाबत**

(४८) * २०५४५ श्री.अमरनाथ राजूरकर, श्री.संजय दत्त, श्री.सुभाष झांबड, श्री.रामहरी रुपनवर : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मराठवाडा-विदर्भातील भूगर्भातील पाण्याचे स्रोत दुषित झाल्याने भूगर्भातील पाण्यात फ्लोराईडचे प्रमाण वाढत असल्याने अस्थि व्यंग, दातावर काळे डाग पडणे तसेच मुत्राशयाचे आजार होत असल्याचे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या समस्येवर गांभीर्याने तोडगा काढला नाही तर ग्रामीण भागातील पुढच्या पिढीत आरोग्याच्या गंभीर समस्या उद्भवतील असा इशारा आरोग्य क्षेत्रातील तज्ञांनी शासनाला दिला, हे खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले व त्यानुसार दुष्काळग्रस्त भागातील आरोग्यविषयी असलेल्या समस्या सोडविण्यासाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. दीपक सावंत : (१) अंशतः खरे आहे.

राज्यात दिनांक १ सप्टेंबर २०१४ ते ३१ मे २०१५ या कालावधीत घेण्यात आलेल्या रासायनिक पाणी तपासणी अभियानात विदर्भातील ४.२७ टक्के तर मराठवाड्यातील ३.६७ टक्के पाणी नमुन्यात फ्लोराईडचे प्रमाण निर्धारित पातळीपेक्षा अधिक आढळून आले.

(२) होय.

निर्धारित पातळीपेक्षा फ्लोराईडचे प्रमाण अधिक असलेले पाणी दीर्घकाळ पिल्याने आरोग्य विषयक विविध समस्या निर्माण होतात, हे खरे आहे. दात, हाडे आणि मानवी शरीरातील इतर संस्थांवर फ्ल्युरोसिसचा विपरीत परिणाम होतो. (३) ११ व्या पंचावाषिक योजनेत भारत सरकारने “राष्ट्रीय फ्ल्युरोसिस प्रतिबंधक व नियंत्रण कार्यक्रम” (NPPCF) सुरु केला असून या कार्यक्रमात सन २००९-१० पासून टप्याटप्याने महाराष्ट्रातील एकूण सात फ्ल्युरोसिसग्रस्त जिल्ह्यांचा समावेश करण्यात आला आहे. या कार्यक्रमांतर्गत खालील उपाययोजना करण्यात येत आहेत.

- फ्ल्युरोसिसग्रस्त गावातील शालेय मुलांचे तसेच निवडक कुटुंबाचे सर्वेक्षण.
- सार्वजनिक आरोग्य प्रयोगशाळेत पाणी तसेच मुत्रामधील फ्लोराईडचे प्रमाण शोधण्याची सुविधा.
- फ्ल्युरोसिस प्रतिबंध व नियंत्रणासंदर्भात आरोग्य अधिकारी, डॉक्टर्स, आशा, अंगणवाडी सेविका यांचे प्रशिक्षण.
- फ्ल्युरोसिस प्रतिबंधासाठी जनजागृती.
- फ्ल्युरोसिसग्रस्त व्यक्तींसाठी वैद्यकीय उपचार.
- पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, भुजल सर्वेक्षण विभाग यांचेशी समन्वयाने पर्यायी पाणी स्रोताचा शोध घेणे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मोखाडा (जि.पालघर) येथील डोल्हारा गाव पाझर
तलावाचे काम प्रलंबित असल्याबाबत**

(४९) * २२९५७ श्रीमती विद्या चव्हाण, श्री.किरण पावसकर, अॅड.जयदेव गायकवाड : तारांकित प्रश्न क्रमांक १५८२९ ला दिनांक १ एप्रिल, २०१६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात : सन्माननीय जलसंधारण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मोखाडा (जि.पालघर) येथे पाणीटंचाईग्रस्त डोल्हारा गाव पाझर तलावाच्या कामाला सन २०१३ मध्ये मंजूरी देण्यात येऊनही तीन वर्षांपासून पाझर तलावाचे काम प्रलंबित असल्याने आदिवासी बांधवना पाणी टंचाईला सामोरे जावे लागत असल्याच्या तक्रारी उपअभियंता लघुपाटबंधारे विभाग (मोखाडा) यांच्याकडे माहे मे, २०१६ मध्ये वा त्यादरम्यान करण्यात आलेल्या आहेत, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, तक्रारीच्या अनुषंगाने पाझर तलावाच्या कामासाठी निधी उपलब्ध होणेबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

प्रा. राम शिंदे : (१) हे खरे नाही.

अशा प्रकारचे निवेदन जिल्हा परिषद पालघर यांचे कार्यालयात आढळून येत नाही. तथापि, सदर पाझर तलावाचे रूपांतर साठवण तलावात करून शेतीसाठी व पिण्याच्या पाण्यासाठी मागणी शेतकऱ्यांकडून होत आहे.

(२) निधी उपलब्ध आहे.

(३) डोल्हारा पाझर तलावाचे रूपांतर साठवण तलावात करण्याच्या अनुषंगाने कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबंधारे विभाग, जिल्हा परिषद यांनी मंडळ कार्यालयामार्फत सांडवा संकल्पनासाठी संकल्पचित्र विभाग, कोकणभवन व काटच्छेद संकल्पनासाठी अधीक्षक अभियंता (धरण) मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांचेकडे प्रस्ताव सादर केला आहे. संकल्पन प्राप्त होताच सुधारित प्रशासकीय मान्यतेची कार्यवाही करून पाझर तलावाचे काम पूर्ण करण्यात येईल.

राज्यात "मागेल त्याला शेततळे" या योजनेतून कोकणास वगळल्याबाबत

(५०) * २२०७५ अॅड.निरंजन डावखरे : सन्माननीय रोजगार हमी योजना मंत्री

पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) सन २०१६-१७ या वर्षापासून राज्यात "मागेल त्याला शेततळे" ही योजना राबविण्यात येत आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर योजनेमधून रायगड, ठाणे, पालघर, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग या कोकणातील जिल्ह्यांना वगळण्यात आले असल्याचे दिनांक ६ मे, २०१६ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, कोकणातील पाचही जिल्ह्यातील पाण्याची पातळी घटली असताना तसेच मागेल त्याला शेततळे ही योजना सर्व राज्यासाठी असताना, कोकणातील ५ जिल्ह्यांना वगळण्याची कारणे काय आहेत,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार रावल : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) व (३) होय.

"मागेल त्याला शेततळे" योजनेसाठी उपलब्ध होणारा निधी Drought Mitigation Measures म्हणून मदत व पुनर्वसन विभागामार्फत उपलब्ध करून देण्यात आला आहे. त्यामुळे मागील ५ वर्षात एक वर्ष तरी ५० पैसे पेक्षा कमी पैसेवारी जाहिर झालेल्या गावातील लाभार्थी या योजनेसाठी पात्र आहेत.

मागील ५ वर्षात टंचाईग्रस्त गावे कोकण विभागात जाहीर झालेली नसल्याने ही योजना कोकण विभागास लागू करण्यात आलेली नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

विधान भवन :
मुंबई.

उत्तमसिंग चव्हाण
सचिव,
महाराष्ट्र विधानपरिषद

मुद्रणापूर्व सर्व प्रकिया महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाच्या संगणक यंत्रणेवर करण्यात आली आहे.
मुद्रण: शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.